

meddig tekinthető valaki kortársnak, pusztán a halál bekövetkezése óhatatlanul a Tegnap alkotói közé sorol-e valakit. A Minifesztivál tehát (Gerencsér Rita által szerkesztett műsorával) nem borzol kedélyeket; egy hétvége idején lehetőséget kínál számos olyan kompozíció meghallgatására, amelyeket egyébként nem, vagy kedvezőtlenebb körülmények között ismerhetnénk meg. Ilyenkor a koncentrált és az intenzitás fokozza az érő figyelmet. (Az úgynevezett szendvics-műsorösszeállítás próbáját érdemben kevés új mű állja!)

Idén január 26. és 28. között (ellentétben a tavalyi négyvel) három koncertre került sor, s immár hagyományosnak mondható, hogy a jobbra kamara-apparátusú programok sorát zenekari est zárja. Január 28-án a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar szerepelt a Pesti Vigadóban, Kocsár Balázs vezényletével.

Érdekes-változatosan alakult a műsor: Balassa Sándor nyitányával kezdődött (Hunok völgye), majd Kocsár Miklós 1994-es Csellóversenye következett (Mérci Tamás szólójával). Az est második részében Maros Rudolf: Euphonia 3 című zenekari darabját követően Viski János Hegedűversenye Perényi Eszter szólójával csendült fel. Négy szerző – négy világ. Vagy egyazon világ-mindenség négy égtája?

A Hunok völgye egyszerre jelent újat és visszatérést Balassa életművében. A cím, első hallásra, mintha a deklaráltan magyar programokat folytatná. De nem! A címben szereplő völgy Svájcban van, aholis – antropológiai vizsgálatok által megerősítve – a magyarság törzséből elszármazott rokonaik élnek. Tehát a helyszín Svájc, a Glarusi ének ihletője. Íme, a földrajzi vonzások szép példája. És mintha a téma meghatározóná a formát, a francia ouverture emléket idézi a szerző, melyben ezúttal a különböző tempójú szakaszok a tájat és az emberek világát jelentik meg. „Mi is része vagyunk az

emberiség hatalmas kórusának. Ebben a kórusban nekünk külön, másokkal nem helyettesíthető szólamunk van. A karének hangzása nélkülünk szegényesebb lenne” – írta Balassa 1989-be. Úgy tűnik, a témaválasztás hozzásegítette, hogy a Millenniumra komponált darabbal visszatérjen e nagy kórusba. Talán visszatért a hite, hogy a magyarság külön hangsúlyozása nélkül is megismerszik a zenei anyanyelv, s remélhetőleg újra felvállalja a drámai kontrasztokat is, feladva a kontemplatív és illusztratív megjelenítés kizárólagosságát.

Kocsár Miklós életművének legnépszerűbb darabjai a kórusok. Megunthatatlan a vox humana lehetőségeit kibontakoztató kompozíciók világa. De úgy tűnik, a remekművek „visszahatnak” szerzőjükre, s tollát úgy vezetik, hogy a hangszeres szólamok is melodikusak (énekelhetőek vagy gesztus-szerűen melodikus ívelésűek) legyenek. Ebben rejlik – többek között – a Csellóverseny títka is. Ugyanakkor viszont e dallamok nem készültek „slágerek”, egyszeri hallás alapján füttyülhető formuláknak. A kompozícióban való felhangzásuk tartalmi-formai funkciót tölt be – és mégis szöveg nélküli, vokalizáltan előadott történetként követjük végig nem csökkenő figyelemmel a tételket.

A szünet után visszaforgott az idő kereke. A 60-as évek közepét idéző Maros-darab mit sem veszített frissességéből, nem érezzük sem idejétmúltnak, sem „porosnak”. Szokatlan a szépsége, de vitathatatlan. Megfoghatatlannak hat, mert a részletekre szedő analízis nem vezet közelebb a lényeghez, a forma vagy a felépítés szabályszerűségei vagy egyedi megoldásai pusztán tények. Talán akkor jutunk legközelebb hatásának titkához, ha felismerjük: Maros számára a zeneműnek (kisebb-nagyobb egységeiben) meghatározó komponense a hangszín. És akkor újabb rejtelet kellene megoldani: honnan a képzeletet hangzó valósággá hangszerező mesterségbeli tudás?

Nehéz eldönteni, bátorság vagy merészség indokolta Viski János Hegedűversenyének a műsor végére tartogatását. Pazar finálé, nem vitás – de figyelmen kívül hagyhatjuk-e az előadókat, a zenekari muzikusok teljesítőképességét? Mindenesetre, „bejött”, robbant a versenymű – zárótétele csak akkor lehetett volna még hatásosabb, ha a dörögés helyett egy szusszanásnyi (hangolási) időt a lassú tétel után.

Hallottunk négy különböző hangzású ideált követő művet, két remek szólót, és a műsort alaposan ismerő, koncepciózus karmestert a zenekar élén. És arra kellett gondolnom: kész? Ennyi? Erre készült a zenekar, eljátszotta (felvétel is készült), a koncert kipipálva – arccal az új feladatok felé. A Minifesztivál jobbra szakmai közösége előtt vizsgázott a produkció – megérdemelné, hogy más közegben is, többször egymásután megmértesse. Akkor rögzülhetne a játékosokban tudássá a gyakorlás eredménye, és azt érezhetnék, hogy jártasak a XX. századi zene egy-egy jelentős mesterének stílusában. Felmérhetetlen zenei haszonnal járma az eredményes koncertszervezés.

Annál is inkább fontos lenne ez, mert mindinkább előadóművészet-történeti adalékká válnak az olyan tények, mint például, hogy volt egy „bármiféle” lejátszani képes, minden stílusban jártas Rádiózenekar (Lebel György vezető karmester idején), vagy hogy megrendelésre művek (zenekari előadók) készültek a Győri Filharmonikus Zenekarnak (Sándor János idejében), és a Pécsi Balett fénykorában óhatatlanul is más-képp hallgatták koncerteken is az új zenét a pécsiiek, s folytathatnánk a sort. Szombathely zenei élete, hazai viszonylatban kiváltsággal, értékkel gazdag. Éppen ezért jól, gazdaságosan kellene bánnunk velük. Hogy a kíséret muzikus is visszavágyjon – és általában, legyen ismét rangja a zenekari muzikusságnak.

Futler Katalin

Jurij Szimonov 60. születésnapja

A mindig elkésők országában Pató Pál népe örömteli meglepetéssel szolgált: emlékezetessé tudta tenni a rendszeresen visszatérő külföldi vendégművészek közül az aktuális kedvenc, Jurij Ivanovics Szimonov 60. születésnapját.

Megjelent egy reprezentatív, szép kiállítású kötet a Klasszikus és Jazz Kiadónál, olyannyira időben, hogy március 4-én esedékes születésnapja előtt már négy nappal

ávevethette belőle a legelső példányt (a Gramofon sajtótájékoztatóján) az ünnepelt. És időben értesült a sok muzikusot mozgósító, négy zenekar közreműködésével megrendezett zeneakadémiai estről is a koncertlátogató közönség.

Régi magyar szokás, hogy többnyire van egy külföldi sztárkedvenc, akit szinte sajátunknak érzünk. Ilyen volt például Gardelli, később Kobayashi s az utóbbi években Szimonov, akit most tünettek ki a Magyar

Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjének Polgári Tagozatával.

„Ezt nem hiszem el!” – mondta szívből jövően, jóleső örömmel február 28-án, amikor átvette a könyvet. Megjegyezte: eddig gyakran kérdezték tőle, miért jár rendszeresen Magyarországra, miért szereti itt lenni – most már talán nem lesz ez kérdéses többé. Egy készülő könyvben szerepel ez a mondata: „Ha Magyarországra jövök, az nekem azt jelenti, hogy hazaérkezem. Ki tudja, le-

het, hogy előző életemben magyar voltam?" (Kerekes András fordításában). Azt is tőle tudjuk, hogy mindig ott van, ahol a munka várja – de ez nem von le semmit a magyarok iránt érzett szimpátiája értékéből.

Szimonov: napjaink egyik legendás muzsikusa. S e legenda-teremtéshez akarva-akaratlanul hozzájárul a születésnapjához, amennyiben viszonylag kevés konkrétum közül, annál több viszont benne a személyes élmény, emlék felidézése, közzététele. Pedig nem lett volna haszontalan itt és most írásban rögzíteni néhány sarkalatos dátumot (ahogy múlik az idő, mind több munka lesz ezek előbányászása!), például első magyarországi koncertjeinek időpontját, esetleg a különböző zenekarokkal való első közös fellépésének programjával. A könyv gazdag képanyaga személyes töltésű a Szimonov-rajongóknak, s dokumentum értékű lesz az utókor számára.

A DELTACONcert megbízásából készült a könyv, s neki köszönhető a koncert is, melynek során négy zenekar élén lépett fel az ünnepelt. Többfunkciós ajándék ez: az igazi ajándékozó azonban kétségkívül Szimonov volt, aki úgy a zenekari játékosoknak, mint közönségének, a Zeneakadémia Nagytermeté színtől megölt zenebarátoknak (s a TV-felvétel jóvoltából még nagyobb közönségnek) emlékezetes estről gondoskodott.

Sajnos, a *tényleges* hangzást illetően aligha beszélhetünk reprezentatív hangversenyről. Mintha a közreműködők elsősorban emberi szimpátiájukat akarták volna kifejezésre juttatni, megfeledezve az ünnepi készülődés lázában, hogy Szimonov maximalista, igényes muzsikusa. (Profán hasonlattal: mintha beszédhibás, „memóriazavaros” szerettel is köszönteni akarták volna...)

A MÁV Szimfonikus Zenekar játékát először elfogódottan éreztem, ám később rá kellett jönni, hogy ezáltal elnagyolt, részben kidolgozatlan produkcióval lépett fel az együttes (Wagner: A bolygó hollandi – nyitány, Dohnányi: Hegedűverseny, Op. 27 – III. tétel, Szabadi Vilmos szövegével). A szé-

pen megoldott részletek még inkább kihangsúlyozták az összprodukció egyenetlenségét.

A Solti Kamarazenekar rövid intermezzója (Csajkovszkij: Vonósszerenád – III., IV. tétel) az est fénypontja volt. A gyönyörű vonóhangzásra még sokáig fogunk emlékezni. (Az együttes bőgőse külön kamerát érdemelt volna a felvétel rögzítőitől!)

Aztán a legnagyobb kontraszt, hat tétel Mahler: A fű csodakürtje című kompozíciójából a MATÁV Szimfonikus Zenekar, valamint Wiedemann Bernadett és Anatolij Fokanov tolmácsolásában. Még szinte fülünkben volt a vonós-hangszín csodája, amikor azt kellett észlelnünk, hogy hasonló hangszerekből hasonlíthatatlan hangok kelnek életre. Első dalában Fokanov szinte függetlenítette magát kísérőtől, ráadásul szövegmondása sok kívánnivalót hagyott. Wiedemann Bernadett is mintha visszaélt volna hangja bárosnyos tónusával: a kiváló hangminőség önmagában aligha pótolhatja a formálást, a dinamikai megtervezettséget!

Az est második részében a Liszt-Wagner Zenekar arra mutatott példát, hogyan kell nagy létszámú együttesnek együttlélegeznie dirigensével. Az egyéb zenekarok tagságából alakult társulás viszonylag új keletű – azonban a korábbi zenekari praxis nem rossz értelemben vett „rutinos”-sá szűkítette a produkciót, hanem ellenkezőleg: azt tette lehetővé, hogy minél több finomságot, nuánszot tudjanak megvalósítani abból, amit a karmester kért mozdulataival.

Érzékenyen kísérték Mozart G-dúr zongoraversenyében (KV. 453 – II. III. tétel) Vászary Tamás játékát, aki oly jól érezte magát kísérőivel, hogy néha pillanatokra mintha megfeledezett volna arról, hogy ezáltal nem a szólista és karmester kettős funkciójában szerepel. Gyönyörűen gyöngyöző játékával ő reprezentatív értelemben és érdemben egyaránt méltó partnere volt az ünnepeltnek.

A Wagner-műsorszámok minden bizonynyal tovább növelték e muzsika rajongóinak

számát. Gyönyörködött volt a Lohengrin-előjátékban a hegedűszólamok éteri magassága (íveghangok), majd Molnár András emelte az est fényét. A „Távolai tájon” (a III. felvonásból) után a Walkürből Siegmund Tavasz dalát énekelte, már-már színpadi atmoszférát varázsolva maga köré. És még ezt is lehetett fokozni: befejező műsorszámként Szimonov fergeteges előadásban szólaltatta meg a Galántai táncokat. Kodály e remeke ritkán hallható ennyire „magyarul”! Életre kelt a partitúra teljes gazdagsága, ellenszólamok sokasága biztosított hangzó tér-dimenziókat az ismert dallamoknak. Hangszínek kavalkádja, remekbeszabott tempók, taníthatatlan-tanulhatatlan agógikák: méltán tört ki utána a tapsvihár! És a fáradhatatlan Szimonov még ezek után is tudott ráadásal kedveskedni szeretett muzsikusi élén a hallgatóságoknak.

A televízió: adó-vevő. Vette a koncertet (példás fegyelmekkel, nem zavarva a közönség zeneélményét), s a zenekarok helycseréje közben „adott” is, felidézve a Szimonovról készült portréfilm részleteit. A szándék jó, a kivitelezés kevésbé (nem volt igazán érthető a szöveg, legfeljebb a képekben gyönyörködhetett, aki rálátott a két nagy vázson valamelyikére). Szimonov illetően multiplikálása azért is tűnt feleslegesnek, mert a tényleges hangzó minőségtől eltekintve, a koncert-közönség számára valóban szükséges a „lazítási” lehetőség, hogy egy-egy nagyobb élmény lecsenghessen, s megújult lélekkel készüljünk a következő műsorszámok befogadására. (Az egész portréfilmet úgysem pótolják a részletek – legfeljebb, aki korábban nem látta, ráébredve veszteségére, most őszintén bosszankodhatott, vagy várhatta reménykedve az ismételt sugárzást.)

Harmadik évtizede visszajáró vendégművésziünk Szimonov. Az ünnepi koncerten, mintegy három órában, ismét bizonyítékát adta annak, hogy jogos az a megbecsülés (tisztelet, szeretet és rajongás), ami övezi.

Fittler Katalin

A Győri Filharmonikus Zenekar csillagos órái

Sajátos lehetőség kínálkozott a Győri Filharmonikus Zenekar jelenlegi helyzetét bemutató interjú mellé egy kritikára, amely az együttes zeneakadémiai hangversenye után született. Azért tartom ezt sajátosnak, mert nem túl gyakori budapesti fellépésük egyike éppen a lapzárta előtti napra esett, és mert akár éppen azokat

a gondolatokat testesítette meg, amelyeket e lapszám másik cikkében Fejérvári Sándor mondott el a Bartók Rádió vidéki szimfonikus zenekarokat érintő műsorpolitikája kapcsán.

A szóban forgó hangverseny (2001 április 3-án) a Verdi év egyik eseménye volt: a

Filharmonia Budapest Kht. rendezte, az est másik főszereplője az Állami Énekkar volt. Maga a műsor számos különlegességet kínált az esemény iránt meglepően kis számban érdeklődő közönségnek. A „nagy mű” Donizetti Requiemje volt; az öt szóldhangra és nagyzenekarra írt halotti mise a komponista jóbarát, Bellini halálára